

© Deze tekst is auteursrechterlijk beschermd

Boek : **NLD gewoon anders.**
 Praktijkgids voor leerkrachten, hulpverleners en ouders. Acco: Leuven

Auteur : Broekmans, S. & Jacobs, I.
 2008, Acco
 384 blz. ISBN 9789033469190

Bespreker : Annemie Desoete

Datum : september 2008

In een notendop

Sandra Broeckmans is Master of Education of Pedagogical Studies (Fontys Hogescholen Tilburg). Ze maakte een speltraining voor kinderen met NLD en is dramadocent en regisseur. Ivon Jacobs is Master of Education of Pedagogical Studies (Fontys Hogescholen Tilburg) en al 23 jaar onderwijzer, remedial teacher en intern begeleider. Ze maakte een informatieve film over NLD en schreef drie voorlichtingsbrochures over NLD. Deze mensen zijn dus al langer dan vandaag met deze problematiek bezig. Dit is ook te merken.

Het boek bestaat (vanaf deel 2) uit heel wat tips en concrete aanbevelingen. In deel 1 (blz. 1-72) beschrijven de auteurs wat NLD is, hoe de hersenwerking en NLD gerelateerd is, wat bekend is rond signaleren en diagnosticeren van NLD en hoe de voorkeurstijl is bij NLD. Vanaf deel 2-7 (blz. 73-372) wordt het praktische en ook meer bruikbaar voor de praktijk.

De moeite?

Elk praktisch boek, waar leerkrachten, ouders en hulpverleners inspiratie kunnen uit opdoen, is welkom. Dit is zeker het geval voor dit boek. Het boek is heel begrijpbaar geschreven en ook zonder voorkennis begrijpbaar en gebruiksklaar.

De begrijpbare taal van de auteurs leidt echter in deel 1 tot overdreven vereenvoudiging en weinig scherp afgelijnde begrippen.

Zo is 'dyscalculie' verengen tot een vnl. links hemisferisch probleem (p 71-72) een simplistische voorstelling, het begrip 'neuropsychologisch intelligentieonderzoek' (p 56) op zijn minst een 'vreemde term' en de invulling van 'executief functioneren' (p 37-39) weinig onderbouwd. Het is dan ook vooral vanaf deel 2 dat dit werk een aanrader wordt voor elkeen die met kinderen of jongeren werkt waar visuospatieel functioneren heel erg uitvalt.

Wat?

Deel 1

In hoofdstuk 1 beschrijven de auteurs de kenmerken en oorzaken van NLD. In hoofdstuk 2 staan de auteurs stil bij de hersenwerking en NLD. Hoofdstuk 3 gaat over de signalen in de voorschoolse ontwikkeling en in de schoolleeftijd.

De auteurs beschrijven

- Klavertjevier (deel van vademecum Ontwikkelingsstoornissen sbo Het Overpad in Den Bosch waar men o.m. de primaire kenmerken moet aankruisen als signalering)
- en de NLD schaal en de voorschoolse-NLD (screener van Serlier-van den Bergh).

In hoofdstuk 4 belichten de auteurs het diagnosticeren van NLD met onderzoeksinstrumenten (ontwikkelingsanamnese, gedragsvragenlijsten, Gedragsschaal Executief Functioneren (GEF schaal) en een schoolvaardigheidsprofiel.

Daarnaast beschrijven ze de rubriek 'neuropsychologisch intelligentieonderzoek'

Hieronder beschrijven de auteurs volgende aspecten:

-de motorische vaardigheden (te onderzoeken met Grooved Pegboard Test, Finger Tapping, Nabootsing complexe houdingen, Priktest). Men verwacht zwakke motorische vaardigheden en vnl. een uitval in de complexe motorische coördinatie,

-de **visuele informatieverwerking** (te onderzoeken met WISC-RN OT, BP, PO, FL, Trial Making test, Rey complexe figuur, Beery-VMI, Fietstekening, Bourdon Wiersma-test, 15 Figurentest). Men verwacht een zwakke visuele informatieverwerking en vnl. problemen in het waarnemen van de globale structuur,

-de **auditieve informatieverwerking** (te onderzoeken met TvK Discriminatie, TvK Synthese). Men verwacht voldoende auditieve informatieverwerking,

- de tactiele informatieverwerking (te onderzoeken met prikkelen van vingers, cijfers en letters herkennen die op de vingertoppen worden geschreven, op de tast herkennen van voorwerpen, Tactual Performance Test). Men verwacht een verstoorde tactiel informatieverwerking, wat zich uit in vingeragnosie, verstoorde grafesthesie en verstoorde stereognosie vooral in de linkerlichaamshelft,

-de **taalvaardigheden** (te onderzoeken met WISC-RN Wo en In, TvK, Peabody Picture Vocabulary Test, WISC-Rn rekenen en begrijpen, TvK verzwegen betekenissen, RAKIT vertelplaten). Men verwacht goede eenvoudige taalvaardigheid (eerste 3 tests) maar een zwakke taalvaardigheid met betrekking tot complexer materiaal (laatste 3 tests),

-de **geheugenfunctie** (WISC-RN Rekenen, getallenrij nazeggen, 15 woordentest, verhalen navertellen, Target test, Trailmaking test). Men verwacht een goed verbaal geheugen (eerste 3 tests) en problemen met visueel sequentieel geheugen (laatste 2 tests),

-het vermogen tot conceptvorming en oplossend vermogen (te onderzoeken met WISC-RN rekenen, verhaalsommen, WISC-RN OT, RAKIT vertelplaten, category test, Tactual Performance Test en Raven Color). Men verwacht een verstoorde non-verbale probleemoplossing, verstoorde conceptvorming, problemen rond hypothesen toetsen en moeizaam leren uit feedback,

-de aanwezigheid van een disharmonisch intelligentieprofiel (te onderzoeken doordat PIQ 10 tot 15 punten lager is dan het VIQ en als onderzoeksinstrumenten beschrijven de auteurs hiervoor de WISC-RN BP en FL evenals de RAKIT Schrijven waarop personen met NLD laag zullen scoren (blz. 59)

-de aandacht en de executieve functies (te onderzoeken met de STROOP kleur-woord interferentietest, TMT A en TMT B, Ant Flanker, Winsconsin, Bourdon-Vos, Design Fluency test)

De auteurs beschrijven de volgende classificatieregels voor NLD (die ze ontleen aan van de Vlucht, p. 81):

1. Target test is minimaal 1 SD beneden het gemiddelde (89,7%)
2. Geen of minimale tactiel imperceptie versus zeer zwakke vingeragnosie, vingerdisgrafestesie en astereognosie (89,7%)
3. Twee van de WISC/WISC-RN subtests WO, OV, IN hebben de hoogste score van de verbale subtests (78,9%)
4. Twee van de WISC/WISC-RN subtests BP, FL, coderen hebben de laagste score van de performale subtests (75,9%)
5. WRAT/WRAT-R SS voor technisch lezen is minstens 8 punten hoger dan SS voor rekenen (72,4%)
6. De tijd op de Tactual performance test wordt in toenemende mate slechter voor rechts, links en beide handen vergeleken met de norm (65,5%)
7. Knijpkracht is normaal of beter vergeleken met een matige tot duidelijk slechte prestatie van de Grooved Pegboard Test (58,6%)
8. WISC/WISC-R VIQ>PIQ met tenminste 10 punten (41,4%)

Verder stellen ze

- de eerste 5 kenmerken: zeker NLD
- 7 tot 8 van de kenmerken: zeker NLD
- 5 tot 6 van de kenmerken: waarschijnlijk NLD
- 3 of 4 van de kenmerken: NLD is twijfelachtig
- 1 of 2 van de kenmerken: NLD is onwaarschijnlijk (blz. 81)

In 4.6. staan de auteurs stil bij comorbiditeit en differentiaal diagnoses (NLD en Asperger, NLD en ADHD, NLD en DCD, NLD en Gilles de la Tourette, NLD en dyscalculie).

De auteurs vereenvoudigen hier de realiteit enigszins als ze beschrijven dat "bij dyscalculie de oorzaak hoofdzakelijk in de linkerhersenhelte ligt en dat er grote problemen zijn met automatiseren. Het reken- en getalbegrip zijn zwak, evenals het benoemen en manipuleren van getallen" (p 71-72).

Ook in de andere aspecten van 4.6. zien we jammer genoeg weinig nuancering.

Deel 2

Vanaf blz. 73 krijgen we concrete tips en suggesties rond hoe we best kunnen omgaan met leerlingen met NLD. De auteurs stellen voor om tien stappen te zetten in het leren met NLD.

Leren met NLD in tien stappen:

- verbale instructie
- start bij het bekende
- concreet maken
- stap voor stap
- voordoën, samendoën, nadien, zelfdoen
- verbaliseren en zelfverbaliseren
- voorbereiden (preteaching)
- herhaal, herhaal, herhaal
- bevestigen en bestendigen
- Eén ding tegelijk

Deel 3

belicht de pedagogische begeleiding.

De auteurs pleiten ze voor volgende pedagogische aanpassing van iemand die met een kind met NLD werkt

- vergeet de eindprestatie volgens de geldende normen
- gebruik dag- en weekoverzichten
- stel de einddoelen bij
- één ding op één manier
- bewaak de frustratiedrempel
- kies de juiste taken
- durf taken te stoppen

Ze pleiten voor een pedagogische stijl met volgende aandachtspunten:

- neem een positieve neutrale houding aan
- wees voorspelbaar en consistent
- creëer succesmomenten
- bevestig en benoem
- stel vragen
- zoek de dialoog
- vermijd discussie
- vermijd straf
- vermijd stress en werkdruk
- voorkom falen

Deel 4

gaat over NLD en onderwijs en didactische aanpassingen die de leerkracht in de klas kan doen, zoals

- werk volgens de stap-voor-stap methode
- bied één ding tegelijk aan en laat één ding tegelijk doen
- ga uit van een verbale benadering, ondersteun met een leerboek
- ga naast het kind staan als je het iets uitlegt
- zorg voor preteaching
- concretiseer en vereenvoudig de werkopdrachten
- bouw herhalingsmomenten in
- bied eenduidige strategieën aan
- verruim de werktijd bij toetsen
- ga niet uit van exploratief leren
- creëer een rustige werkplek met weinig visuele en auditieve prikkels
- laat werken met de computer

Men staat stil bij problemen met schrijven (p 178-179), spellen (p 180), technisch lezen (p 181), begrijpend lezen (p 182-183), rekenen (p 184-187), geschiedenis, aardrijkskunde, natuurkennis/biologie, verkeer, techniek, muziek, tekenen, handvaardigheid/beeldende vorming, drama, lichamelijke opvoeding/gymnastiek, sport en spel. Ook het schoolgedrag, het voortgezet onderwijs e.d. worden bekeken.

Deel 5

gaat over NLD en hulpverlening.

De auteurs beschrijven wat psycho-educatie is en dat het hier om meer dan over kennisoverdracht gaat, maar ook om het begeleiden van het aanvaarden en weer grip krijgen op zijn leven en weten hoe men moet handelen. Ze stellen dat een traject psycho-educatie al snel een tiental sessies van minimum een uur omvatten die doelgericht en gestructureerd van opzet zijn en directieve kenmerken vertonen (p 233-234). Ze beschrijven wat fysiotherapie, psychomotorische therapie, sensorische integratietherapie, muziektherapie, MRT (motorische remedial teaching), kinderoefentherapie, zwemles, logopedie, equithérapie en hippotherapie kan inhouden in deze context maar ook hoe men de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen kan ondersteunen. De auteurs stellen dat het ondersteunen van de sociaal-emotionele ontwikkeling in de volgende gebieden kan liggen:

- emoties leren herkennen, benoemen en uiten
- non verbale communicatie leren herkennen en interpreteren
- voorstellend vermogen leren inzetten
- perspectief nemen
- leren samenspelen en samenwerken
- inzicht verwerven in wat eigen gedrag aanzet bij anderen
- oplossingsstrategieën aanreiken
- ontsnappingsstrategieën aanreiken

De auteurs belichten ook de executieve functieproblemen van deze kinderen. Ze verdelen die als volgt:

- problemen in planning en aanpak
- problemen met tijd
- problemen met ruimte en verhoudingen
- problemen in de volgorde van handeling
- problemen in de uitvoering van de handeling

Deel 6

gaat over NLD en opvoeding.

De auteurs bespreken hulpvragen van ouders zoals 'hoe kan ik omgaan met boosheid', 'hoe kan ik omgaan met straffen en belonen' e.d. Er is ook een stukje over de rol van opa's en oma's (p 319-320), broers en zussen (brusjes) (p; 321-322), feestjes, medicatie, reacties uit de buurt, NLD in de puberteit e.d.

Deel 7

gaat over boeken en materialen.

Er is ook een overzicht van websites (waar bv. www.sprankel.be alvast in ontbreekt).

Meer info

over het boek....

- op de site van [Acco](#)
- [inhoudsopgave](#)

op www.letop.be

- de [fiche NLD](#) uit de map 'Leerzorg'
- [NLD in het secundair onderwijs, tips voor aanpak](#)

voordrachten en info-avonden

[Vlaamse NLD-vereniging](#)